

Nefnda- og greiningarsvið Alþingis
B.t. atvinnuveganefndar
Austurstræti 8-10
101 Reykjavík

Reykjavík, 17. apríl 2023

Efni: Umsögn um tillögu til þingsályktunar um matvælastefnu til ársins 2040, 915. mál.

Félag atvinnurekenda (FA) vísar til umsagnarbeiðni atvinnuveganefndar um ofangreint mál, dags. 31. marz sl. FA vísar ennfremur til umsagnar sinnar um 914. mál, tillögu til þingsályktunar um landbúnaðarstefnu til 2040, þar sem tillögurnar skarast að ýmsu leyti.

I. Almennt

FA fagnar því frumkvæði sem felst í samningu tillögunnar. Möguleikar Íslands á sviði matvælaframleiðslu eru gríðarlegir. Félagið vill þó vara við því að dregnar séu upp óraunsæjar glansmyndir eða sett óraunhæf markmið, en á því ber nokkuð í þingsályktunartillögunni. FA hafði áður sent matvælaráðuneytinu athugasemdir um drög að tillögunni. Að einhverju, en þó takmörkuðu, leyti hefur verið tekið tillit til þeirra og eru athugasemdir félagsins því að talsverðum hluta efnislega þær sömu og um drögin. FA getur ekki alls kostar tekið undir það sem segir í greinargerð tillögunnar um samráð, að gagnrýni á drögin hafi verið „að mestu minni háttar“.

II. Fæðuöryggi

Fæðuöryggi er eðlilega lykilþáttur í stefnunni (3. kafli). FA er sammála því markmiði að efla nýsköpun í matvælaframleiðslu og stuðla að aukinni sjálfbærni innlendar framleiðslu, en hvetur til raunsæis í þessum efnum og að horft sé í augu við staðreyndir. Ísland er ekki sjálfu sér nægt um matvörur og verður aldrei. Hnattstaða og náttúra landsins gerir hvorki mögulegt né hagkvæmt að framleiða hér ýmsan mat sem við þurfum. Auk þess er innlend matvælaframleiðsla mjög háð innfluttum aðföngum; hráefnum, umbúðum, fóðri, áburði, vélum, eldsneyti, byggingarefni og þannig mætti áfram telja.

Af því leiðir að jafnvel þótt Ísland auki hlutfall innlendar matvælaframleiðslu tryggir það ekki óbreytta innlenda framleiðslu ef samgöngur rofna, t.d. vegna ófriðar eða farsóttar. Innfluttu matvörunar og aðföng til innlendar matvælaframleiðslu koma til landsins með sömu skipunum. Hins vegar er ástæða til að ræða hvort gera eigi ráðstafanir til að auka birgðir á óvissutímum. Það á þá jafnt við um innfluttar matvörur og aðföng til innlendu framleiðslunnar.

Það er ekki skynsamlegt fyrir neitt ríki heims – og allra sízt lítið, opið hagkerfi eins og það íslenska – að stefna að því að verða sjálfbært um alla skapaða hluti, þar á meðal mat. Hagkvæmasta nýting auðlinda og annarra framleiðsluþátta næst með því að ríki framleiði til eigin þarfa og útflutnings það sem þau geta framleitt með hagkvæmari hætti en aðrir, en flytji inn það sem aðrir framleiða á hagkvæmari vísu. Öll stefnumótun varðandi fæðuöryggi verður að taka mið af útreikningum á kostnaði annars vegar og ábata hins vegar við þær ráðstafanir sem gripið er til í því skyni að auka innlenda framleiðslu, auka birgðir o.s.frv.

Að mati FA vantar í markmiðin um fæðuöryggi að meðal annars með alþjóðlegum samningum um frjáls viðskipti með matvörur og með því að virkja krafta samkeppni og frjáls markaðar sé íslenskum neytendum tryggt bæði nægt framboð og hagstætt verð á matvörum.

III. Þarfir neytenda

Í kaflanum um neytendur (5. kafla) er vikið að mikilvægi jöfnuðar og aðgengis að matvælum. Að mati FA vantar bæði í þann kafla og í umfjöllunina um fæðuöryggi að hnykkt sé á mikilvægi frjálsrar samkeppni og opinna markaða í því skyni að tryggja neytendum aðgengi að mat á viðráðanlegu verði, en það er lykilþáttur í fæðuöryggi.

Í 5. kafla er jafnframt að finna það markmið að stuðlað verði að því að neytendur séu vel upplýstir um uppruna, innihald og kolefnisspor matvæla. FA leggur til að við þennan hluta kaflans (5.1) bætist að nýttar verði stafrænar leiðir til að miðla upplýsingum um matvæli til neytenda. Fyrir liggur að með þróun Gagnalaugar, sem ýmsir af helztu matvælaframleiðendum, -innflytjendum og -verzlanaeðjum landsins eiga nú þegar aðild að, blasir við algjör bylting í tækifærum til að miðla neytendaupplýsingum með stafrænum hætti. Með því að nýta þau tækifæri er annars vegar hægt að koma á framfæri upplýsingum um t.d. innihaldsefni, ofnæmisvalda, framleiðsluland, rekjanleika, vistspor, umhverfis- og gæðavottanir, með miklu nánari og ýtarlegri hætti en mögulegt er í dag með merkingum á umbúðum matvæla. Hins vegar er hægt að draga úr þörf fyrir endurmerkingar matvæla sem koma frá ríkjum utan Evrópska efnahagssvæðisins og stuðla þar með að lækkun kostnaðar innflytjenda og þar með lægra matvælaverði, sem er eins og áður sagði lykilþáttur í fæðuöryggi.

IV. Neyðarbirgðahald

Í greinargerð tillögunnar er fjallað um mikilvægi neyðarbirgðahalds til að styrkja viðnáms- og áfallaþol samfélagsins sem þátt í fæðuöryggi. Hér á það sama við og áður var sagt, að mat á kostnaði og ábata þarf að liggja til grundvallar ákvörðunum um t.d. að skylda einkafyrirtæki til að halda tiltekið magn af neyðarbirgðum. Mikill kostnaður getur fylgt neyðarbirgðahaldi. Það getur þurft að reisa nýjar vöruskemmur fyrir milljarða króna, auk þess sem mikill kostnaður er fólgin í fjárbindingu, umsýslu, gengistryggingum o.fl. Stjórnvöld verða að horfast í augu við þann kostnað og vera reiðubúin að mæta honum, eigi að gera kröfur um skyldubirgðir birgja. Að mati FA ætti að geta þessara þátta í þingskjalinu.

V. Matvælaöryggi

Auðvelt er að vera sammála þeim markmiðum sem sett eru fram um matvælaöryggi (kafla 4); að matvæli framleidd hér á landi sé örugg og heilnæm og eftirlit og stjórnsýsla einföld, málefnaleg og skilvirk. Félagsmönnum FA þykir oft vanta upp á að stjórnsýslan í kringum matvælaframleiðslu og -innflutning sé þessum kostum gædd.

FA þykir vanta í markmiðin um matvælaöryggi og greinargerð með þeim kafla tillögunnar umfjöllun um ýmsar áskoranir varðandi öryggi innlendrar matvælaframleiðslu, til dæmis hvernig eigi að taka á algjörlega óviðunandi ástandi frárennslismála í ýmsum sveitarfélögum þar sem matvælaframleiðsla er uppistöðuatvinnugrein eða hvernig eigi að fást við tíðar salmonellusýkingar í alifuglarækt á Íslandi. Eins og áður segir þjónar það engum tilgangi að mála upp glansmyndir sem ekki fá staðizt eða sneiða hjá aðkallandi vandamálum.

VI. Að lokum

FA áskilur sér rétt til að koma frekari athugasemdum á framfæri á síðari stigum. Þá er félagið reiðubúið að funda með þingnefndinni.

Virðingarfyllst,

Ólafur Stephensen
framkvæmdastjóri FA